

ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Тези доповідей
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(9–10 травня 2024 року, м. Львів)

За загальною редакцією
Наталії ПАВЛЕНЧИК

Львів
ЛДУФК ім. Івана Боберського
2024

УКРАЇНЦІ Й ЧЕХИ – НАЦІЇ ПАТРІОТІВ

Олена Катачина

кандидат філологічних наук, доцент

Львівський університет бізнесу та права (Україна)

Патріот – це людина, яка любить свою батьківщину, родину і все те, що її оточує. Як показує історія існування й розвитку будь – якої держави, найбільш високі хвилі національного патріотизму спричинені найтрагічнішими подіями в історії різних держав. Це піднімає рівень самоусвідомлення й самоідентичності кожного мешканця держави.

Що може допомогти для поповнення лав патріотів?

1. Виховання з дитинства.

2. Генетично – історичний аспект в існуванні тієї чи тієї держави.

Кожна держава у своїй історії має національних героїв – патріотів. Щодо слов'ян, то, на нашу думку, найбільшими патріотами серед них є поляки, чехи й українці. Чому? А саме через наведені вище аспекти. Не забуваючи про патріотизм поляків, першою фразою дітей котрих є «jestem Polakiem / Polką», що свідчить про гордість за приналежність до польської нації, у поданій статті ми ставимо перед собою мету проаналізувати генетично – історичний аспект у формуванні й розвитку українців і чехів як націй-патріотів, навівши водночас найбільш важливі історичні дати й події для самоідентифікації та самоусвідомлення обох народів.

1. Отже, українці.

Для них першою важливою в історичному сенсі подією стало Хрещення Русі 988 року. Розквіт Київської Русі припав на час правління князя Ярослава Мудрого (1019–1054) [2]. У цей період активно розвивається написання рукою книг, й укладається перша книгозбірня. Окрім того, важливим моментом у культурному житті тієї доби є побудова в Києві храму Св. Софії. Завдяки цьому, а також справедливому ставленню до народу й розсудливому правлінню, князя Ярослава назвали Мудрим, а також «тестем Європи», через його політичний геній.

Наступним після доби Галицько-Волинського князівства важливим кроком для формування українського національного патріотизму було виникнення Запорізької Січі, розквіт якої припав на час гетьманування Богдана Хмельницького [3].

Його називають «будівничим української козацької держави», адже саме він провів найбільш негативні та переможні битви за козацькі привілеї у війні з поляками (1647–1654 роки). Про це свідчать не лише історичні документи, але й сучасний кінематограф. (Роль Богдана Хмельницького талановито зіграв Богдан Сильвестрович Ступка у фільмі Єжи Гофмана «Вогнем і мечем»).

Історія України має і позитивні, і негативні моменти. Але останні допомагають у більшій активізації українського національного патріотизму. Одним з таких стала Переяславська рада (1654), внаслідок якої відбувся політичний й культурний занепад козацької держави, що змінило ракурс зовнішніх політичних впливів із західних на східні. Яскравим прикладом такої зміни став 1709 рік, коли після Полтавської битви цар Петро I проголосив гетьмана Івана Мазепу зрадником і у всіх церквах російської імперії його було піддано анафемі, хоча сам І. Мазепа намагався з усіх своїх сил допомогти Україні стати незалежною. Його спроба була невдалою. На нашу думку, найтрагічнішим моментом для існування української козацької держави стала руйнація Запорозької Січі за наказом цариці Катерини II (4–5 червня 1775 року), про що Т. Г. Шевченко писав:

*«Це той Перший, що розпинав нашу Україну,
А Вторая dokonala вдову- сиротину» [4].*

У маніфесті про ліквідацію Запорізької Січі, зокрема, йдеться:

«Ми захотіли оголосити вірнопідданим цілої нашої імперії, що Запорозька Січ остаточно зруйнована з викоріненням на майбутнє і самої назви запорозьких козаків, за образу нашої імператорської величності, за зухвали вчинки цих козаків, за неслухняність до наших повелінь» {1, С. 210}

XIX та XX століття теж не були простими для України. Були спроби поновити українську незалежність, але їх дослідження та аналіз з погляду історії залишаємо спеціалістам. Скажемо лише, що український національний патріотизм особливо зріс на сучасному етапі після відомих подій. Це дуже добре, якщо взяти до уваги, що любов до батьківщини виховують з дитячого садка, адже діти щодня зранку співають гімн України. Крім того, тут приділяють велику увагу вихованню поваги до національних традицій. Загалом людина будь-якого віку глибоко розуміє патріотизм. Це видно на прикладі організації «Пласт», у лавах якої є члени від дітей до людей похилого віку. Ця тенденція дуже позитивна, і сподіваємося, що це допоможе виховати ще більше патріотів рідної країни.

2. Чехи.

Як і поляки, чехи з дитинства вже народжуються патріотами, адже вони на генетичному рівні пам'ятають про свою національну державу – Чеське

королівство. Якщо брати до уваги історичні події, які допомогли сформувати чехів патріотами, то це:

1. Виникнення чеської держави (IX століття).

2. Запрошує Моравський князь Ростислав солунських братів Кирила й Мефодія для перекладу слов'янськими мовами грецьких богослужбових книг (X століття). Поява писемності стала віхою не лише для чеської, а й для загальнослов'янської культури.

3. Середньовіччя для Чехії – це доба існування Чеського Королівства. Його розквіт припадає на час панування Карла IV, короля Чехії та імператора Римської імперії (1316–1378) [6]. Його називають *otcem vlásti* («батьком країни»). Найбільші заслуги Карла IV:

а) в період панування короля Прага стала не лише столицею Чеського Королівства, але і центром політичного, культурного й освітнього життя Європи;

б) релігійне життя країни теж не залишилося без уваги правителя. За наказом короля, у столиці в той період будують багато монастирів. У 1344 році з'явилося Празьке архієпископство, що дало можливість відчутти себе вільніше від німецького впливу на політику чеської католицької церкви;

в) важливим для міста стала побудова *Nového Města* 8 березня 1348 року. (*Nové Město* – історичний район в центрі Праги, в якому збережені будинки з періоду панування Карла IV, зокрема, замок *Karlštejn* і головний корпус Карлового університету, а також там стоїть пам'ятник його засновників. Район Нового Міста і Малої Страни поєднує перший для XIV століття кам'яний міст, який також побудований за наказом короля Карла IV, і названий на його честь *Karlův Most*);

г) особливою заслугою короля Карла IV стало заснування 7 квітня 1348 року Калового університету, який одразу став одним з основних центрів європейської науки після Парижа та Болоньї. У ньому навчалися багато відомих людей, зокрема Ян Гус, який пізніше спричинився до нової хвилі чеського національного патріотизму.

4. Ідеї Яна Гуса про проведення Святого причастя хлібом і вином (так само, як у православних), а не лише облатками (як у католиків), а також ведення служби Божої чеською, а не латинською мовою, стали причиною виникнення Чеської Братської Церкви і «гуситських воєн» (XV–XVI століття).

5. На нашу думку, найтрагічнішою сторінкою в історії Чехії став 1620 рік, коли відбулася битва між чехами та військами династії Габсбургів за панування на чеських теренах під Білою горою [2]. Її наслідком стала повна втрата чеської державності і взагалі можливості говорити чеською мовою. У той час чеська мова втратила статус державної і перейшла в розряд «мови

села», а чеська шляхта масово відмовлялася від свого походження, змінюючи свої імена й прізвища на німецькі. Чеські історики називають період від 1620 до 1848 року *Období Temná*.

6. Але після тьми завжди мусить бути світло. І таким світлом для чеської нації став 1848 рік, коли відбулася Весна Народів. У той період діяли відомі чеські «будителі» Франтішек Палацький, Йозеф Добровський, Йозеф Юнгманн, Франтішек-Станіслав Котт та інші. Вони робили все можливе, щоб відродити й удосконалити чеську мову, очистити її від засилля іноземних слів і підняти до колишнього статусу державної, а також приділяли увагу розвитку інших галузей знань.

7. Наступною хвилею чеського національного патріотизму стала доба Першої Чеської Республіки (1918–1938) [2], першим президентом якої був відомий політичний й культурний діяч Томаш-Гарік Масарик. Він дуже прихильно ставився до емігрантів і взагалі українців. Саме за його керівництва країною Підкарпатська Русь була у складі Чеської Республіки й українською мовою вільно користувалися в державних установах поряд з чеською. Крім того, у місті Брно був заснований Український Вільний Університет, де навчалися українські емігранти. Цей позитивний ракурс дуже сприяв хорошим взаєминам між чехами й українцями, чого, на жаль, не видно зараз, хоча і відкриті на території України дипломатичні установи Чехії. Але будемо сподіватися на краще, бо Україна крокує до європейської сім'ї.

8. На думку істориків, останній бурхливий сплеск чеського національного самоусвідомлення, який триває до сьогодні, припав на 1989 рік, час заснування Другої Чеської Республіки. Її президентом став відомий літератор і драматург Вацлав Гавел. Особливо позитивно цю патріотичну хвилю підхопила молодь. Пригадаймо лише один приклад: самоспалення чеського студента на Вацлавській площі в Празі. Студент протестував проти комуністичних ідей, які тоді ще панували в чеському суспільстві, і намагався довести, що вони не потрібні. Йому це вдалося, але він заплатив за це власним життям. Можливо, якби він не спалив себе, то став би відомим політичним чи культурним діячем країни. Люди досі приходять на місце його загибелі і дякують йому за вчинок, кладучи квіти до його пам'ятника.

Тут можна провести паралель із молодими героями бою під Крутами, які ціною власного життя намагалися зупинити навалу армії Муравйова на території України, до останнього боролися за її незалежність. Таке не забувається.

З усього сказаного можна зробити висновки:

1. Кожен народ має своїх національних героїв, на прикладі дій яких треба виховувати молодь.

2. Самоідентифікація людини приходить з віком, чітко розуміє, що для неї основне – це її нація та рідна земля, яку треба захищати.

3. Історія українців і чехів найкращий учитель патріотизму для наступних поколінь обох народів.

Список використаних джерел

1. Гончарук П. С. Історія України з найдавніших часів до початку XX століття. Київ, 2009. 350 с.
2. Історія України. Основні події, дати, коментарі.
URL: www.history.vn.ua/book/index.html.
3. Богдан Хмельницький. Будівничий української козацької держави.
URL: www.history.vn.ua/book/index.html.
4. Сон. У всякого своя доля...
URL: www.oursong.narod.ru/kobzar/kobzar.html.
5. Bělohorská bitva a její krvavé následky. URL: www.ceskenarodnilisty.cz/clanky-belohorska-bitva-a-jeji-krvave-nasledky.html.
6. Karel IV, císař 14.5.1316–29.11.1378. URL: www.panovnici.cz/karel-IV-syn-Jana-Lucemburskeho-a-Elišky-Premyslovny.html.
7. Vláda České Republiky. Období První Republiky 1918–1938.
URL: www.vlada.cz.